

RIZIKO JADROVÝCH VOJEN: CESTA K NOVÉMU SVETOVÉMU PORIADKU

11.03.2025

V článku sa zaoberáme súčasnými a potenciálnymi rizikami ozbrojených konfliktov vo svete, ako aj ich príčinami. Zvláštnu pozornosť venujeme konfliktom, ktoré by mohli prerásť do jadrovej vojny. Cieľom článku je dosiahnuť maximálnu objektivitu v rámci jeho rozsahových obmedzení. Nejde o hodnotenie o morálneho aspektu tejto problematiky, ale o zvažovanie potenciálnych hrozieb.

Po zvolení Donalda Trumpa nastalo rozporuplné obdobie, počas ktorého časť slovenskej i svetovej spoločnosti prešla do fázy optimizmu, keď americký prezident začal prijímať aktívne kroky na ukončenie vojny na Ukrajine. Druhá časť spoločnosti sa dostala do fázy strachu z toho, že **Trump vysiela signály, podľa ktorých Euroatlantický priestor nie je pre neho dôležitý**. V oboch prípadoch je potrebné na situáciu pozeráť z viacerých uhlov, ktoré si priblížime v nasledujúcich odsekoch.

V súčasnosti sa nachádzame v veľmi významnom zlomovom období, kedy dochádza k formovaniu nového svetového poriadku. Táto situácia bola už v minulosti predpovedaná na základe analýzy tzv. **Kondratievových dlhodobých cyklov**, ktoré sú tiež nazývané cyklami kapitalizmu alebo technologickými cyklami. Pri každej nastupujúcej vlne nového Kondratievovho cyklu, keď sa v ekonomike a v ozbrojených silách začínajú aktívne aplikovať nové prelomové technológie, sa **zvyšuje konfliktnosť** vo svete a následne nastáva radikálna **zmena svetového poriadku**.

Rovnaká situácia nastala po prvej svetovej vojne, keď vo svete fungoval tzv. Versaillský poriadok, po druhej svetovej vojne tzv. Jaltsko-Postupimský poriadok a posledná transformácia nastala na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov, keď sa rozpadol Sovietsky zväz a nastolil sa súčasný monocentrický svetový poriadok okolo USA, ktorý má tendenciu pretransformovať sa na polycentrický poriadok.

Posledný zlom v osemdesiatych rokoch bol veľmi mierny v porovnaní s predošlými. **Predpovedaný zlom v 20. rokoch bol odštartovaný vojnou na Ukrajine**, ktorá – ak sa nič nezmení – **môže byť podobnou predzvesťou niečoho väčšieho**, ako bola Španielska občianska vojna pred Druhou svetovou vojnou. Tieto procesy sa začali už Vladimírom Putinom v jeho vystúpení na Mníchovskej bezpečnostnej konferencii v roku 2007, keď však Rusko ešte nebolo schopné vzdorovať moci USA.

Súčasný kroky Trumpovej administratívy naznačujú, že v USA pochopili, že **Amerika už nie je schopná byť vojensky prítomná na celom svete**. Dôvodom sú vnútorné ekonomické problémy v USA, kde prakticky prestala existovať myšlienka tzv. amerického sna o veľkej strednej triede, a tiež rastúca sila protipólov USA, najmä s centrami v Pekingu a Moskve. Pre USA a Trumpovu administratívu budú vonkajšou geopolitickou **prioritou skôr Tichý oceán a Blízky východ**, preto je v relatívne blízkej budúcnosti reálnou možnosťou „americký odstup“ od Európy. V prípade, že by Amerika chcela naďalej zostať globálne dominantnou a zachovať svoj tridsaťročný svetový poriadok, mohlo by to pre ňu dopadnúť veľmi zle, a to z dôvodu rizika vzplanutia potenciálnych konfliktov po celom svete, ktoré by mohli USA bezpečnostne aj ekonomicky rozložiť.

UKRAJINA

Vojna na Ukrajine je už dlhodobo tzv. **pomalou vojnou na vyčerpanie**. Ukrajinský konflikt sa stal ukážkou modernej vojny medzi technologicky vyspelými protivníkmi, ktorá je **zákopová a dronová**. Rusi spočiatku začali konflikt veľmi zle, keď systematicky zlyhávalo zásobovanie jednotiek a ruské dronové vojská boli na veľmi nízkej úrovni vývoja. Tieto problémy však Rusko prekonalo a už dlhodobo používa drony na bojisku, či už zahraničnej, alebo domácej produkcie. Má aj veľmi silné ľudské zdroje v tejto oblasti a v súčasnosti sa spolu s Ukrajinou radí medzi svetovú špičku v dronovom boji.

Ukrajina má dlhodobú podporu západných spravodajských služieb, vďaka čomu dokáže veľmi efektívne koordinovať špeciálne operácie a celkovú stratégiu na bojisku, čo jej, okrem samotných vojenských dodávok, umožňuje **dlhodobo odolávať ruskému nátlaku**.

Rusko má však od začiatku konfliktu nesmiernu prevahu v delostreleckých útokoch a stále značnú prevahu v aktívnej aj potenciálnej živej sile. Ukrajina je od začiatku zvonka podporovaná iba tak, aby bola **schopná vzdorovať, nie však vyhrať**, a jediný spôsob, ako by bolo možné Rusko poraziť, bola jeho potenciálna vnútorná destabilizácia. Na to, aby sa dalo Rusko v tomto konflikte vojensky poraziť, by bola potrebná aktívna podpora Západu, možno aj za cenu priameho vojenského zapojenia cudzích štátov, čo by však mohlo vyústiť do ruského jadrového útoku. Hoci je pre Rusko vedenie tejto tzv. špeciálnej vojenskej operácie na Ukrajine vyčerpávajúce, **scenár jeho vnútornej destabilizácie**, ako aj priameho zapojenia Západu do vojny, je momentálne **nepravdepodobný**. Ukrajina je pre Rusko strategickou geopolitickou prioritou, a vyjednať mier po tom, čo ho táto vojna už stála, nebude jednoduché.

Na reálne ukončenie konfliktu bude potrebné dosiahnuť **dohodu za cenu zmeny ukrajinských hraníc**. Inak, pri vyčerpaní Ruska a dostatočnej

podpore Ukrajiny, ktorá zo strany USA nie je pozastavená, môže konflikt zamrznúť na línii blízkej súčasnemu frontu. V súčasnosti je scenár, v ktorom by hrozila destabilizácia Ruska a ruské velenie by sa rozhodlo pre použitie jadrového arzenálu (najmä taktického na území Ukrajiny), stále veľmi nepravdepodobný. Táto možnosť je však jediným potenciálnym scenárom v najbližšom časovom horizonte, pri ktorom by mohlo dôjsť k detonácii jadrových zbraní na území susedného štátu. Ak by Ukrajina prišla o dodávky zbraní zvonka, Rusko by mohlo v krátkom časovom horizonte **získať oveľa viac, ako je možné v súčasnosti vyjednať**, nakoľko ukrajinské ozbrojené sily sú úplne závislé od týchto dodávok a trpia rastúcim nedostatkom živej sily.

K dohode medzi USA a Ruskom môže dôjsť, čím by sa Amerika zamerala na iné priority, získala prístup k ukrajinským nerastným surovinám a ruské ozbrojené sily by sa stali najväčšou vojenskou silou v Európe. Majú totiž bohaté skúsenosti z modernej vojny a maximálne rozbehnutý komplex vojenskej produkcie, ktorý by v budúcnosti mohol prispieť k ovplyvneniu iných potenciálnych konfliktov vo svete. Rovnako by vznikol nový precedens, ktorý by **podkopával už beztak naštrbený princíp OSN o nemeniteľnosti hraníc**. Slovensko s takouto politikou z uvedeného dôvodu nebude verejne súhlasiť.

BLÍZKY VÝCHOD

Ako bolo vyššie spomenuté, jedným z prioritných regiónov pre Trumpovu administratívu bude Blízky východ, a teda podpora Izraela, nakoľko **proizraelská americká lobby má k Trumpovi veľmi blízko**. Ide najmä o amerických Židov a konzervatívnych evanjelikov, ktorí Trumpa podporovali v oboch kampaniach.

Izraelská vláda sa vďaka tejto podpore cíti istejšie a bude odvážnejšia pri zvažovaní riskantnejších stratégií. Súčasná Netanyahuova vláda (premiér Izraela) je **najradikálnejšou pravicovou vládou v histórii Izraela**. Kým v dvadsiatom storočí v Izraeli vládli najmä sociálni demokrati, po voľbách v roku 2022 Benjamin Netanyahu zložil vládu, v ktorej je okrem iných aj **Náboženská sionistická strana** sic Bezalela Smotriča, predstaviteľ a radikálnejšej antiarabskej izraelskej politiky.

Izrael je od minulého roku pripravený na **výstavbu židovského (tretieho) chrámu v Jeruzaleme**, tejto otázke sa plánujeme venovať osobitne v budúcom článku. Potenciálna stavba chrámu **ohrozuje komplex mešity Al-Aksá** a moslimovia túto myšlienku vnímajú veľmi negatívne. Ak by Židia zbúrali Al-Aksu, tretie najdôležitejšie pútnické miesto moslimov, a postavili na jej mieste svoj chrám, je pravdepodobné, že by sa rozdelený moslimský svet mohol zjednotiť v boji proti Izraelu. Náboženské režimy, ako teokratická vláda

v Iráne či vláda Talibanu v Afganistane, by to pravdepodobne považovali za **svätú vojnu**.

Po bleskovom zvrhnutí Assadovho režimu v Sýrii Izrael okamžite spustil vojenské operácie na jej území, rozšíril svoju kontrolu nad Golanskými výšinami vrátane hory Hermon, ktorá slúži ako radarový štít voči Libanonu, čím Izrael získal lepšiu strategickú výhodu nad týmto územím. Zároveň pomocou diaľkových vzdušných útokov prakticky zneškodnil sýrske letectvo a protivzdušnú obranu, čím získal **možnosť letecky útočiť na územie Iránu**. Sýrska protivzdušná obrana totiž dokázala včas varovať Irán pred potenciálnymi leteckými útokmi z Izraela, nakoľko aj najmodernejšie, ťažko radarmi detekovateľné stroje F-35 nedokázali na jedno natankovanie samostatne vykonávať operácie medzi územiami Izraela a Iránu.

V prípade, že by došlo k vojne medzi Iránom a Izraelom, mohla by sa spustiť aj vlna ďalších konfliktov v regióne. Tento konflikt by potenciálne mohol ľahko **prerásť do regionálnej jadrovej vojny**, nakoľko Izrael disponuje jadrovými zbraňami a Irán je pravdepodobne veľmi blízko k ich vyvinutiu.

ÁZIA (ĎALEKÝ VÝCHOD)

V analytických kruhoch sa dlhodobo aktívne zvažuje možnosť konfliktu v Tichom oceáne, ktorého spúšťačom by mohla byť **potenciálna vojenská operácia Číny na Taiwane**. Čína má v dlhodobých plánoch nastavený program rozširovania geopolitickej kontroly v Tichom oceáne a Taiwan patrí do prvej vlny rozširovania jej vplyvu.

Donald Trump považuje Čínu za hlavného konkurenta Ameriky z viacerých dôvodov a obe krajiny sa pripravujú na potenciálny konflikt. Čína dlhodobo aktívne zbrojí a Amerika obnovuje svoje staré základne z druhej svetovej vojny v spriatelенých krajinách Tichého oceánu. Príkladom blízkeho spojenca sú v súčasnosti najmä Filipíny, ktoré sa spájajú s USA z obáv pred potenciálnou čínskou expanziou.

Potenciálny konflikt na Taiwane by mohol spustiť **konflikt na Kórejskom polostrove**, kde sa obe Kórey aktívne pripravujú na možnú vojnu. Severná Kórea si je istejšia vďaka vlastníctvu **jadrových zbraní** a posilňuje svoju pripravenosť vysielaním svojich vojakov do Ruska a poskytovaním munície Rusku výmenou za vojenské technológie. Týmto spôsobom sa zastaraná severokórejská armáda pripravuje na moderný konflikt.

Danú situáciu okrem Južnej Kórey vníma veľmi negatívne aj Japonsko, ktoré je ohrozené potenciálnym severokórejským nukleárnym útokom. **Japonsko**, ako regionálny spojenec USA, v posledných rokoch výrazne **zbrojí** a posilňuje svoje ozbrojené sily.

Potenciálny konflikt v Tichom oceáne je obzvlášť nebezpečný, keďže by mohlo ísť o **priamy stret dvoch jadrových veľmocí** – Číny a USA. Tento konflikt by zároveň mohol spustiť **reťazovú reakciu ďalších vojen**, či už v Ázii alebo inde vo svete, keďže mnohé konflikty sú zatiaľ utlmené len vďaka obavám ich potenciálnych aktérov z vonkajšej intervencie.

V prípade takejto vojny by sa mohol aktivizovať zamrznutý konflikt medzi **Indiou a Pakistanom v Kašmíre**. India vedie politiku otvorenú voči viacerým svetovým mocnostiam – spolupracuje s Čínou a Ruskom napríklad v rámci BRICS, no zároveň sa obáva čínskej expanzie v regióne, a preto sa spája aj s USA v rámci tichooceánskej aliancie QUAD (Austrália, India, Japonsko, USA). V prípade napätej situácie si však bude musieť India vybrať stranu, keďže obe mocnosti sa ju budú snažiť pritiahnuť na svoju stranu a **zachovanie neutrality nemusí byť pre Indiu dlhodobo možné**.

India má s Pakistanom historicky veľmi napäté vzťahy, pričom silnejúci hinduistický nacionalizmus za vlády premiéra Narendru Modiho toto napätie ešte viac priživuje. **Pakistan je regionálnym partnerom Číny** a obe krajiny disponujú jadrovým arzenálom. V prípade vojny medzi Čínou a alianciou, ktorej by bola India súčasťou, by bolo potenciálne v záujme Číny spustenie vojenského konfliktu medzi Indiou a Pakistanom.

Z hľadiska svetovej bezpečnosti a otázky prežitia ľudskej civilizácie predstavuje potenciálny konflikt v Tichom oceáne najväčšie nebezpečenstvo.

INÉ REGIÓN Y

Afrika čelí v mnohých krajinách občianskym vojnám, ktoré sú dôsledkom nového kolonializmu – **boja o africké nerastné bohatstvo**. Ide o proxy konflikty medzi starými koloniálnymi mocnosťami, najmä Francúzskom, a novými hráčmi, ako sú Rusko a Čína. **Čína je v regióne ekonomicky najaktívnejšia** a už dlhodobo najväčším investorom v Afrike. Rusko si naopak buduje vplyv prostredníctvom žoldnierskych skupín ako **Wagner**, ktoré podporujú miestne režimy bojujúce proti vplyvu bývalých koloniálnych mocností.

Najväznejším konfliktom v Afrike by mohla byť **potenciálna vojna na Africkom rohu** a v severovýchodnej Afrike, kde by sa teoreticky mohli priamo angažovať svetové mocnosti kvôli svojim **vojenským základniám v Džibuti**. **Etiópia má** napriek svojim vnútorným nepokojom **záujem o získanie prístupu k moru**, čo by mohlo byť na úkor Džibuti a Eritrey. Do konfliktu by sa mohli zapojiť aj Sudán a Egypt, ktoré majú dlhodobé spory s Etiópiou pre výstavbu gigantickej priehrady na Níle. V minulosti existovali obavy, že by priehrada mohla fatálne znížiť tok Nílu do Sudánu a Egypta, čo by mohlo viesť k vojenskej eskalácii.

Konflikty o vodné zdroje predstavujú aktuálnu hrozbu v rôznych regiónoch sveta. Okrem potenciálneho konfliktu o **tok Nílu medzi Etiópiou, Sudánom a Egyptom** hrozí aj napätie na Blízkom východe, kde by **Turecko mohlo obmedziť tok Eufratu**. Táto rieka, ktorá je už oslabená, je kľúčová pre Sýriu a Irak. Podobná situácia nastáva medzi **Čínou a Indiou**, kde by Čína mohla obmedziť prietok Brahmaputry, ktorá je pre Indiu životne dôležitá.

Ďalší potenciálny vojenský konflikt môže vypuknúť medzi **Iránom a Afganistanom pre tok rieky Hilmand**. Táto rieka je kľúčová pre východný Irán, a jej obmedzenie zo strany Afganistanu by mohlo viesť k eskalácii napätia medzi oboma krajinami.

Ozbrojený konflikt môže vypuknúť aj v Latinskej Amerike, kde má **Venezuela dlhodobé teritoriálne spory s Guyanou**, ktoré siahajú ešte do koloniálneho obdobia. Napätie v regióne vzrástlo po objavení rozsiahlych ložísk ropy v guayanskej ekonomickej zóne, kde sa začali aktivizovať západné spoločnosti. Hoci Venezuela v minulosti otvorene prezentovala plány na vojenské obsadenie časti Guyany, v poslednom období zmiernila svoju rétoriku a zdá sa, že od **expanzných ambícií ustupuje**. Napriek tomu riziko konfliktu pretrváva. Ak by si venezuelská vláda vyhodnotila, že veľmoci, ako USA, sú príliš zaneprázdnené inými konfliktmi a Guayane by neposkytli vojenskú pomoc, mohla by znovu zvážiť agresívnejší postup.

V Európe potenciálne do budúcnosti hrozí vojenský konflikt v prípade, že by sa Rusko rozhodlo expandovať na úkor Baltických štátov, prípadne Poľska, no daný krok by bol extrémne nebezpečný, nakoľko Poľsko sa stáva novou vojenskou mocnosťou v Európe a Rusko by potenciálnou vojnou s európskymi krajinami, možno aj USA, veľmi nezískali. Vzplanúť môže kosovský konflikt a veľmi nebezpečný konflikt hrozí medzi Tureckom a Gréckom, nakoľko Erdoganov nacionalisticko-neosmanský režim má záujem o získanie gréckych ostrovov v Egejskom mori, kvôli bohatým ložiskám na ropu a zemný plyn v ich ekonomickej zóne. Bol by to ozbrojený stret medzi dvoma členmi NATO, do ktorého by sa v prípade možnosti zapojilo aj Rusko.

V Európe do budúcnosti potenciálne hrozí vojenský konflikt v prípade, že by sa Rusko rozhodlo expandovať na úkor Baltických štátov, prípadne Poľska. Tento krok by bol však extrémne nebezpečný, nakoľko Poľsko sa stáva novou vojenskou mocnosťou v Európe a Rusko by potenciálnou vojnou s európskymi krajinami, možno aj USA, veľmi nezískalo.

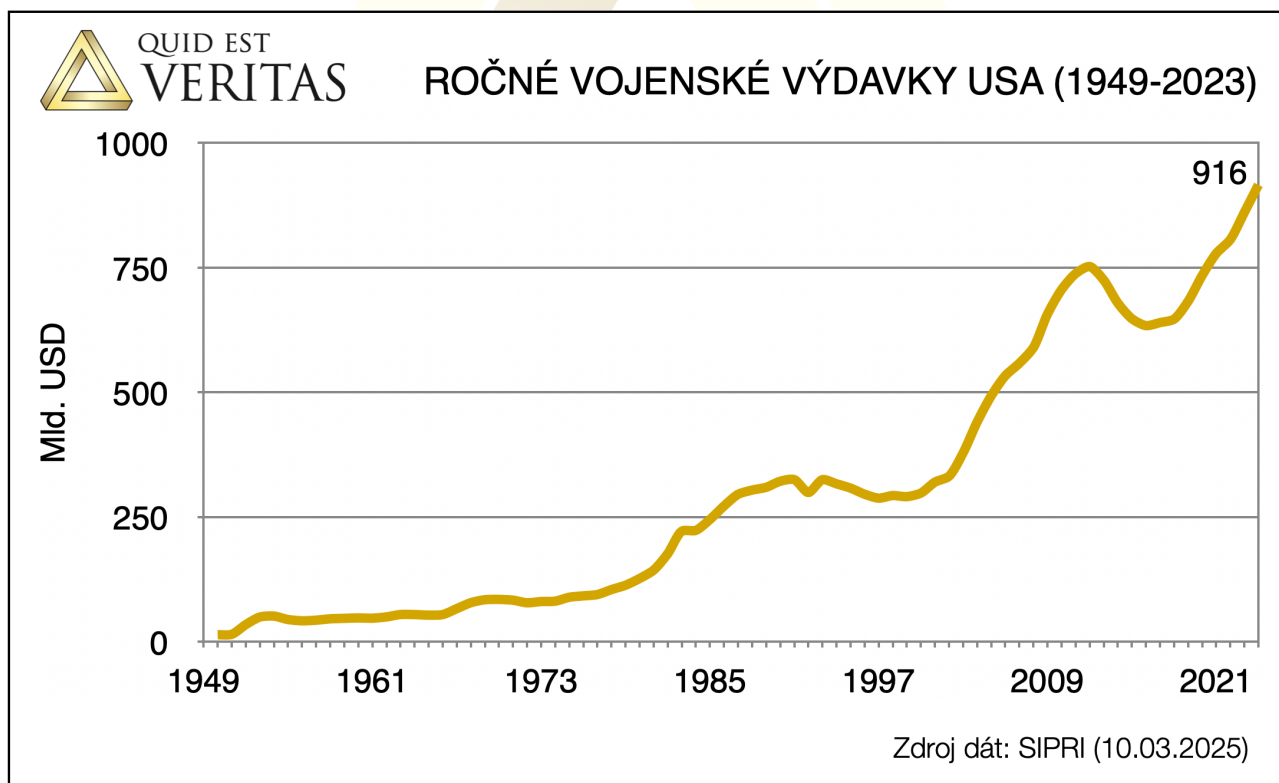
Vzplanúť môže kosovský konflikt a veľmi nebezpečný **konflikt hrozí medzi Tureckom a Gréckom**, nakoľko Erdoganov nacionalisticko-neosmanský

režim má záujem o získanie gréckych ostrovov v Egejskom mori **kvôli bohatým ložiskám ropy** a zemného plynu v ich ekonomickej zóne. Bol by to ozbrojený stret medzi dvoma členmi NATO, do ktorého by sa v prípade možnosti zapojilo aj Rusko.

ZÁVER

V súčasnosti svetová organizácia **OSN zlyháva v zabráňovaní globálnych konfliktov**, podobne ako Liga národov nedokázala zabrániť vypuknutiu druhej svetovej vojny. Hrozí eskalácia globálnych napätí buď prostredníctvom proxy vojen, alebo dokonca priamych stretov medzi USA a novovzrastajúcimi mocnosťami. Najaktívnejšími aktérmi v boji proti americkému svetovému poriadku sú predovšetkým **skupina Rusko-Irán-Čína-KLDR**.

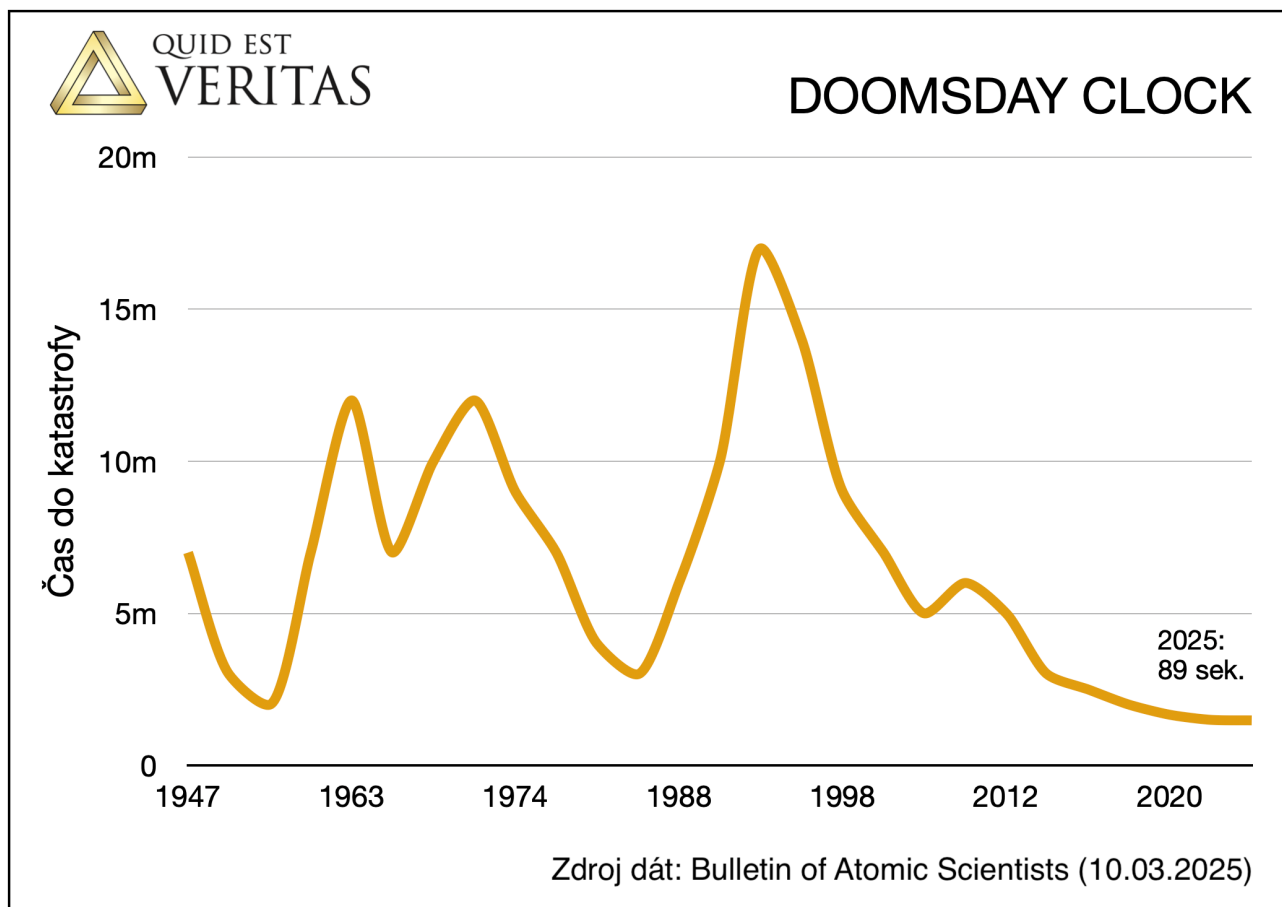
Každým rokom **narastajú svetové výdavky na zbrojenie**, nižšie ponúkame k nahliadnutiu historické vojenské výdavky USA. Z celkovej situácie sa môže nadobúdať dojem, že sa **celý svet pripravuje na vojnu**.

Obr. č. 1: Historické vojenské výdavky USA

Svet je dnes extrémne prepojený a hrozí **prvá skutočne globálna vojna**, ktorá by mohla zasiahnuť všetky kontinenty – či už s priamym zapojením svetových mocností, alebo prostredníctvom regionálnych proxy konfliktov. Podľa neziskovej skupiny **Bulletin of the Atomic Scientists** vydávajúcej od

konca druhej svetovej vojny ohodnotenie svetovej situácie v symbolickom Doomsday Clock, teda hodiny do katastrofy. Podľa Bulletin-u **sme historicky najbližšie k riziku samozničenia** a každým rokom sa tento symbolický čas do katastrofy znižuje.

Obr. č. 2: Doomsday clock: Historické hodnotenia svetovej situácie

V tomto článku sme **načrtli najnebezpečnejšie scenáre vývoja v najbližších rokoch**, s výnimkou rizika celosvetovej nukleárnej vojny, na ktorú je prakticky nemožné sa pripraviť.

Po tomto historickom zlome s vysokou pravdepodobnosťou **vznikne nová svetová organizácia**, alebo dôjde k výraznej transformácii OSN. Nevyhnutné zmeny podľa všetkého nastanú – otázkou zostáva, či k nim dospejeme vojenskou cestou alebo mierovým riešením.

Hoci výzvy a riziká súčasnej svetovej transformácie sú z bezpečnostného hľadiska pre Slovensko menšie, tak by sme mali **dúfajúc v najlepšie, byť pripravení na najhoršie scenáre**.